

denna identifikation vad det gäller flexibilitet i förhållande till historia – för dock inte läsaren närmare det som en gång hände, utan illustrerar snarare hur oerhört besvärligt hela detta företag är med tanke på de kompositionella friheter antika författare av biografier tog sig. Hade Liconas undersökning kunnat påvisa den biografiska genrens allmänna restriktivitet, och hur man konsekvent återgav en händelse på ett och samma, eller åtminstone mycket likartat sätt, hade det funnits skäl för slutsatserna, men nu undermineras de snarare av den föregående undersökningen.

Det bör till sist även noteras att studien mynnar ut i konklusioner som inte är av historisk art. Licona gör på sida 201 påståendet att: "... a truly high view of the Gospels as holy writ requires us to accept and respect them as God has given them to us rather than to force them into a frame shaped by how we think he should have". Emedan detta må vara ett legitimt teologiskt påstående bör man fundera om det har sin plats i en exegetisk/litterär undersökning av det slag som Licona bedrivit fram till denna punkt.

Kritiken till trots – för den som är intresserad av frågan om hur de kanoniska evangelierna relaterar till den antika grekisk-romersk biografiska genren är *Why Are There Differences in the Gospels? What We Can Learn from Ancient Biography*, ett översiktligt och lättillgängligt bidrag som dokumenterar och tillhandahåller många talande exempel på antika kompositionstekniker och hur dessa användes av Plutarchos och evangelisterna.

Tobias Ålöw, Göteborgs universitet

YII-JAN LIN

*The Erotic Life of Manuscripts: New Testament
Criticism and the Biological Sciences*

Oxford: Oxford University Press, 2016, Inbunden, 224 sidor,
SEK 653, ISBN: 978-0-190-27980-6

Titeln på Yii-Jan Lins monografi syftar på de vänskapsnätverk och den gåvo-ekonomi som möjliggjorde antik grekisk-romersk bokkultur. Samtidigt väcker titeln frågan om biologisk metaforik som återkommande

tematik inom textkritik. Denna omarbetade avhandling utgår teoretiskt från Michel Foucaults värld, specifikt *Order of Things* (1966) samt *diskursanalys*, för att på ett initierat och intressant sätt närma sig dessa frågor.

Bokens första sektion, "Collection and Theorization" (kap. 1–2) undersöker den moderna textkritikens begynnelse under 1700-1800-talens Europa; en tid präglad av kolonialism, upptäcks-iver, insamlande och organiserande av nytt material. Kapitel 3–4 utgör monografins andra sektion, "Historicization och Innovation", och granskar textkritikens (brist på) självreflexion, särskilt narrativisering av den historiska traderingen av NT, men även datoriseringens inflytande på disciplinen.

Efter ett kort sammanfattande kapitel, "Conclusion", medföljer även två något ovanliga appendix (173–84), ett i form av en intervju av Gerd Mink och Klaus Wachtel från Institut für Neutestamentliche Textforschung, Münster, och det andra är dikten "Marcus Niebuhr Tod" av Maurice Bowra. Varje kapitel och överordnad sektion har ett tydligt metodologiskt fokus och går därmed att läsa som en studie över textkritisk metodologi över tid, och dess förhållande till metaforik. Att betrakta metaforik som ett onödigt tillägg i en sådan analys balanseras ut enligt författaren då språkanvändning, i en foucauldiansk bemärkelse av diskurs, alltid uttrycker kunskap. Metod och språk är sammanflätade för Foucault och Lin.

Kapitel 1 inleds med en intressant genomgång av NT textkritik, med utgångspunkt hos påve Viktor (187-198 v.t.) fram till 1700-talet. Metodologin för textkritik skiljde sig inte nämnvärt i från antiken till modern tid, eller Hexapla av Origenes av Alexandria och John Mills utgåva av NT (1707), menar författaren (24–26). Frågan om vilja till förståelse av handskrifter och editioner saknades inte i antiken, men däremot snarare en stringent metodologisk apparatur. En grundlig klassificering av olika texttyper och grupperingar var det som till slut bidrog till ett paradigmiskt metodskifte. Särskilt intressant för en svensk läsare är den ställning som Carl von Linné, som den moderna biologiska taxonomins fader, får i Lins analys. Linné är ett återkommande problem

för densamme inför djuplodande *rasifierande* kategoriseringar av människan som art som också läcker in i textkritikens metaforik.

I Johan Albrecht Bengals utgåva av NT (1734) ser vi för första gången en systematisering av NT handskrifter som tillhörande ”families, tribes and nations” (29). En genealogisk utveckling förenar dessa taxonomiska kategorier, vilka även är förenade med en primär gruppering av texter som *asiatisk* eller *afrikansk*. Bengal använder här parallell metaforik till Linnés rasifierande uppdelning av människan i fyra kategorier (ovan samt *europisk* och *amerikansk*) och integrerat på så vis en högst problematisk och spekulativ antropologi i den nydanande metodologin. Även om efterföljande och tongivande exegeter såsom Semler och Griesbach skapade en tillsynes helt ny nomenklatur visar Lin övertygande att Bengals grundstruktur levde kvar i senare uppdelning av väst och öst-grupper samt i orientalismer, som korrelerar med Bengals metaforik (35–38). Kort sagt blir handskrifterna objekt för antropomorfa metaforer, och när de väl liknas med en människokropp, sker en rasifiering i enlighet med den samtida naturvetenskapens lagar.

I kapitel 2 fördjupas analysen av den genealogiska förklaringsmodellen, med utgångspunkt från textanalys av Angelo Ambrogini (1454-1494) och Erasmus av Rotterdam (1466-1536). Handskrifter beskrivs med hjälp av olika typer av avkomma, vilket *sexualiserar* metodologin med hjälp av en slags fortplantningstermenologi. Med hjälp av dessa termer beskrivs eventuella felaktigheter i handskrifter som oäkta och icke-önskvärda, och ställs i kontrast till en ren genealogisk linje. En sexualiserad metaforik används för att gestalta specifika texter via denna dualism mellan äkta och oäkta barn. Enligt författaren är det Karl Lachmanns edition av NT från 1842 som bidrar med det avgörande genealogiska avtrycket på ett metodologiskt plan (49–50).

Lachmanns metod kan sammanfattas med ordet *recensio*, som ställs i kontrast till *emendatio*. Det förra består i att utan tolkning (”*sine interpretatione*”) fastslå de mest troliga vittnen och dess kopister, för att i ett senare skede undersöka verkets inneboende mening, enligt författaren (50–51). Lachmanns bidrag till textkritiken är inte att beskriva ett handskrifternas *stemma*, utan introducerar nästa steg i en fortgående

metodologisk utveckling; utröna handskrifters *släktskap*. En ”ren” textuell arketypp postuleras existera i en försvunnen dåtid och både överlevande vittnen som helhet och eventuella partikulära, ”felaktiga” läsningar målas upp med hjälp av ett familjetråd, med en ren stam. Lin menar att textkritiken under 1800-talet gör en fetisch av ursprunglig ”renhet”, där en mixad bakgrund är metodologisk avvikande, vilket därmed skapar en död vinkel i relation till textuella variationer.

I kapitel 3 beskrivs Charles Darwin och evolutionsteorins intåg inom textkritiken, vilket erbjuder möjligheter att problematisera men också utveckla Lachmanns *recensio* samt Bengals *rasifiering*. Redan under 1800-talets mitt skriver Fenton Hort uppskattande om Darwins forskning och gör vissa närmanden i riktning mot en evolutionär textkritik (69–77). Det är emellertid först med Burnett Streeter, och teorin om ”local texts” som denna utveckling sker fullt ut. Vittnens *lokalitet* är ett tecken på ett metodologiskt språng, där textens utveckling över tid rör sig bort från antropocentrism och mot en mer allmän *biologism*. Skillnader mellan texter förstås i linje med Darwins finkar, vilket leder till att fokus nu även inkluderar isolerade vittnen samt olika sammanhangs partikulära läsarter och skapar resonemang kring maktförhållande mellan de olika, lokala text-varianterna (80–84). Streeter förstår relationen mellan olika antik-kristna lärcenter och deras associerade textvarianter, såsom en Alexandrinsk och en Byzantisk textgruppering, med hjälp av en evolutionär metodologi. Genom samma metod föreslår Streeter att Origenes användning av NT lokaliserar textgrupperingen känd som θ i Ceasarea, och skapar därmed en av 1900-talets viktigaste diskussioner inom textkritiken (87–89). Även om Streeter mötte hård kritik för sin hypotes, visar Lin att den ändock demonstrerar att textkritiken med fördel *narrativiserar* den tidig kristna rörelsen i relation till diverse lokala texttraditioner utifrån socio-politiska och teologiska perspektiv (95–97).

I kapitel 4 summeras Lins metodologiska exposé genom att inledningsvis vända sig till Gregor Mendels banbrytande forskning om genetik för att sedan undersöka metaforik kring genen och nutida textkritik. Mendel var verksam samtidigt som Darwin, och även om han

arbetar med andra problem kom Mendels teori om genetik under 1900-talet att sammanflätas med evolutionsteorin (110–16). Lin menar att funktionen hos gener och gen-språket i en cell (DNA) skapar ett metodologiskt språk som präglar det *datoriserande* projektet CBGM (Coherency-Based Genealogical Method), i Münster. Om Streeter utvecklade en darwinistisk lokalisering av texter som levande organismer, möjliggör CBGM ett steg vidare och närmar sig handskrifter som avancerade samlingar av koder och ”fenotyper” som kartläggs, genom till exempel datorer. Just datorns funktion i CBGM spåder på rörelsen från en antropomorf metaforik av texters tradering. Lin visar dock övertygande att även den mycket avancerade analysen av antikt textmaterial i CBGM förblir tydligt beroende av biologisk metaforik och därmed inte lyckas undvika den grundläggande fällan som syns redan hos Bengal: ”the focus on a living text neglects the only true living entity in the act of reading, transcribing, and exegesis: the human interpreter” (149).

I konklusionen vänder sig Lin slutligen till metaforerna *cyborg* eller *cybernetik*, via teoretikern Donna Harraway, för att konstruera en möjlig väg ut ur problematiken som följer en biologisk text kritik (170–71). Författaren visar genomgående i *The Erotic Life of Manuscripts* att en reell fara för NT:s textkritik är blind reproduktion av metaforik från samtida naturvetenskapliga paradig, samt en inneboende, gömd kolonial, rasifierande eller sexualiserande terminologi och ideologi. Texten som *cyborg* undviker detta problem menar författaren, eftersom texten inte längre kan anses vara levande eller utgöra en egen organism, på ett entydigt sätt. Cyborgen har inget erotiskt liv, utan reproducerar sig själv genom digitala, binära koder och manipulation av levande materia, på en mängd olika vis. Vägen framåt för textkritik är således, enligt Lin, att anamma element från tidigare kritiker, samt införliva dessa i ett *digitaliserande* arbete, där metaforiken inte står i vägen, eller på förhand tolkar resultat på ett ideologiskt problematiskt sätt.

Joel Kuhlin, Lunds universitet